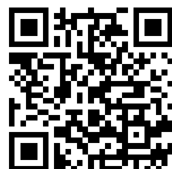

SMRT
MASIMIANA
CESARA MESISKOGA

V
PIESAM ŽALOSTNA

SLOŽENA OD

JANKA CIPIKA

OD KAŠTILIH TROGIRA U DALMACJ

U SPLITU
Tiskom A. Giovanicia.
1867.

Kralj od kraljih tkoji s' riću
Stvori nebo, zemlju i gore
Nedobitan u dobiću;
Slavan uvik jer sve more:
Zemlji dade Care i Bane
Prostor svieta da vladaju;
Dà him šipku od obrane
Ka stvorena bì u raju.
Zakon dade njima u ruci
Za pedipsat zločestoga,
Za da mirno živu puci
Iz pod šipke Cara svoga.
Puci paka da ispunu
Čast, i posluh od dužnosti
Da poznadu Carsku krunu
U svem rizu veličnosti.
Ali ajme! vika ovoga
Nepravica pukom ide,
Franu kralja Napulskoga
Sa prestolja ajduk skide!

More li se reč pravica
Nek poslidnji sude od temu
Govorit će povidnica
Po sirokom svita svemu.
Tkoji veći Masimiana
Prav ko andjel u priliku
Kad u cvitu svojih danah
Prignu glavu razbojniku.—
O Cesare dakle pravi
Pri neg počmen pivat tebi
Ježi mi se vlas na glavi
Čujem mrznit žile u sebi.
Iz rukuh mi pero pada
Pod studeni čelo kupa
Niz obraz mi suza jada
U prsin mi srdce lupa.
Čini mi se čuti s' nebi
Gospodina gdi glas buče:
Što ućini igdar tebi
O neharni ti moj puče!
Ovako je Isus mili
Puku obranom govorio;
Kada oni puk nemili
Na smrt ga je osudio.
Al je treba da sa vratim
Od prvoga moga stana,
I mom srdcu da ne kratim
Tužbu pisat Masimiana.
Jeremia tužbu 'e pivo
Židovskoga puka onoga
Tki neharno tkoji krivo
U čoviku prope Boga.

Ter je i meni prosto tako
Jeremiom bit u slogu,
Za ispivat vrlo i jako
Masimiana tužbu mnogu.
Od Ansburga pravi sine
Jasna zvizdo svih narodih,
Tvoja slava več ne gine
Dje kod sunce žarko hizodi.
U zeleni tvojih litah
Radi tvoje dostojnosti
U četvrti dio svita
Pošao si pun kriposti.
Car Napuliun, Car čestiti
Za tvu mudrost priveliku
Hotio te proslaviti
Carskom krunom u Mesiku.
Isti jošter Mesikani
U poklonstvu svi podpuni
Dopadoše Trsta strani
Poklonit se tvojoj kruni.
Želja še te gospodara
Onog mista prokleto ga,
I pod štitom kako Cara
Da upraviš puka onoga.
Ukorepljen u ljubavi
Virom puka Mesiskoga,
Otažbinu lipu ostavi,
Otca, Majku, brata istoga.
Ne poznade da bigući
Jesu danci veličanstva,
I da Cari prem moguči
Dopadaju u sužanjstva.

Ti zagrlih ono brime
Prem da teško u novini,
Za proslavit tvoje ime
Europejskoj pokraini.
Na ono žalo stupalj stavi
Tri godine prišle imadu,
Dje se divljak krvlju slavi
Dje no Boga malo znadu.
Tako vrime ti potrati
Sve u trudu, sve u znoju,
Na pogibil u sto rati,
Boj bez boja, boj u boju.
Vikovite, i bez svrhe
Ni pod suncem krepke stvari;
A naj pri u gorah vrhe
Strahoviti grom udari.
Al Juarez ki u vika
Kovao je rasap hudi,
Razdruženje od Mesika,
Inostranca poraz žudi.
On prisiednik skupovlade
Bi protivnik Masimiana,
Skupi vojske na iljade
Od siverski gornji stranah.
Sto se puta udario
Masimianom na srid polja,
Al je vazda izgubio
Taj prokleti kolovoja.
A gdi očeš da divljaci
Pitomoga dobit mogu,
Europejski sve junaci
Pouhvani vazda u Bogu?

Djel' sokola Amsburskoga
Crni gavran dobit broi;
Dje li Cara visokoga
Jedan lupež da osvoi?
Dali ajme vrime, i zgode
Veče krata prominu se,
I od boja pak prigode
U izdajstvu razvršu se.
Sad pod sabljom kruna visi,
Sad vrh sablje kruna pada;
Tko rob bia jurse uzviši,
A tko Car bi rob je sada.
Tak Masimian ki j' uhvao
Sabljom Carstvo umiriti,
Ajme tužan ni poznao
Da rob brzo ima biti.
Jer Juarez kova uzbunu
U kraljestvu Mesikanah
Za pogazit svitlu krunu
Pravedno ga Masimiana.
Cesar zato bez počitka
Tirao ga na sve strane,
Cineć daće sablja britka
Skrsit silu i megdane.
Stiskoše se zadnjeg puta
Kveretara blizu grada
Dje no bitka bi priljuta
Prigodjena iznenada.
Tukoše se mnogo danah
Kroza zemlju tu neznanu
Ali vojska Masimiana
Bi dobita na megdanu.

Biše posve istančala
Polak vojske jer poginu
Dali jošter nije pala
Jer se brani na ravninu.
Juareza vojska veča
Za pet puta bi u boju
Stog Carevci daše pleča
U nesričnom takom boju.
Na vojničku pravo staru
Odmicati vojska stade
K' onom gradu Kveretaru
Mrklom nočom dje dopade.
Ulizla je u tvrdjavu
Onog grada bogatoga,
Nit izgubi jošter slavu
Prišnijeg boja krvavoga.
Al Juarez kada vidi
Da careva vojska odmiče,
Dvostrukom ga snagom slidi
Od svih stranah gdi okriče.
Pute mu je zapričio
Od sivera, i od juga
U grad ga je zatvorio
Za vrimena posve duga.
S' malo vojske Cesar osta,
S' malo hrabri generalah;
Dali vazda srdca prosta
Koga mu je narav dala.
Zar Masimian ki u boih
Kraljević se ukazao
U nidarju zmiju odgoi
Od koje se ni nadao.

Biu prišla dva miseca
Da zatvoren u tvrđjavi
Kod nevirnog svog Lopeza,
Ki j' osnova izdaj pravi.
Nestademu već zaire,
Ni pomoči s' nijedne strane;
Od glada se na pò umire:
Kudćeš sada Masimiane!
Meso od konjah i mazakah
Mirnoj vojski bia piča
Obara hi zloba svaka
Zadnji udes i nesriča.
U tom stanju u toj smeti,
U tom jadu gorka vaja,
Prikloni se Cesar sveti
Bez ikakve smeče i straha.
Junaško mu srdce uzbuči
Smisli snagom udariti
Izić vanka grada odluči
Zadnji juriš učiniti.
Odkri misalj generalim,
Princip Salmu, Avelanu,
Miramonu i ostalim;
Gdi će udarit na ku stranu.
Grad je velik u prostoru
Od sivera zidi brane;
La Kruz gradić leži u moru
Po daleko z' gornje strane.
Eto zora prve zdrake
Od liposti pustila je,
Noč odmaknu crne trake,
A danica skočila je.

Masimian se prvi skoči
Sablju trže od pojasa,
Ko dvi zvizde skaza oči
Vapeč: vanka... iza glasa.
Oko upaći s' desne, i s' live,
S' njim ungarci u poredu;
Ali ajme muke žive
Što naredi nije u redu!
Izdaica Lopez hudi
Dušmanina u grad pusti,
Ons' od Cara pri probudi
I Ekobertom izdaj skljusti.
O zločesti izdajniče
Mrz, i grdan već svakomu,
Nebo i zemlja na te viče
Što učini Caru svomu.
Tri iljade unac zlata
Bi pogodba izdae huda,
Veča od Jude bi ti plata
Al te ista čeka osuda.
Jadni Cesar kad to vidi
Zatvoreni dasu puti,
U čas oni vas poblidi
U srdcu se gorko smuti.
Basa, nere, smeten preda
Kroz dušmanah vojsku hodi
Kad Lopez ga ajme ugleda
U nesričnoj toj prigodi.
Lopez ružni u vik viku
Jedva išćeka toga dana,
Reče Rimon Pukovniku
Držga evo Masimiana.

Sasvim Rimon da biaše
    Paraz ljuti, ognjeviti,
    U svom srdcu ne tiaše
    Tako dilo ispuniti.
Pusti njega kroz ulicu
    Da sam biži da se brani,
    Da uzleti na glavicu
    Barem glavu da sarani.
Usari mu iza pleći
    Put široki otvarau,
    Ali Cara svog braneći
    Bojnim ranam poplesau.
Tako u vrtlu zlobni Juda
    Židovima meštra ukaza,
    Al ga u čas Božja osuda
    Srid pakleni stira jaza.
A Miramon priko grada
    S' malo vojske još se brani,
    Osta mrtvi tud iljada
    Onih zvirski nakazani.
Dal od puške jednó zrno
    Udari ga kroz zenicu,
    Tako ljuto, tako grdno
    Da poplesa na zemljicu.
A dušmanin u to doba
    Većom snagom za već slavu
    Učini ga brže roba
    I povede u tvrdjavu.
Još se Meja brani od zade
    Meja virni, Meja mili,
    Ali vojske malo imade
    Pram onakoj strašnoj sili.

Carske vojske ni broj mali
Već pod gradom ni ostao
Uficiri, i generali
Izgiboše keje imao.
Meja biži bez obzira
Slidi stupalj Cara svoga,
Dušmanin ga goni i tira
Sve do brda malenoga.
Na brdašce uzašo je
Pod oblićiem veselime
Masimiana dje našo je,
Avelana, i Salm šnjime.
Tad Korona vojskom pride
Strahovitom, oda svuda
To brdasce malo obside,
De več uteć nije kuda.
Nevideči Cesar oni
Od uhvanja iskru malu;
Sablju odpasa, i pokloni
Sam Koroni generalu.
Ko sužnji se svi pridaše
Puni u srdcu boli ljute,
Konje, jaspre sve podaše
Dušmaninu jadni tute.
Od tud biu povedeni
Kukrataru bez upite,
I svi skupa postavljeni
U namastir Teresite.
Zemlja gola, i neboga
Bez uhvanja, bez milosti,
Kripi Cara žalostnoga
U skrovenoj takoj noči.

Ni lućerne misec nije
Da ku svitlost malu vidi,
Pod nogam mu voda vrije,
A vrh glave pod kap cidi.
O moj Bože noći trudne,
Noći gorke, i krvave,
Noći mračne, noći sudne,
Noći smrtne, noći strave.
Svanu zora doželjena
Razbigla se noćna tmina;
Eto salma idje žena
Milostiva to Knjeginja.
Mnoge š' njome gospoice
Od tog mista blage i skladne,
Noseć pokrip u tamnice
Da oživu sužnje jadne.
Kad Knjeginja to ućini,
Juarecu molbu upravi
Sužnjim konak da promini,
I u bolje misto stavi.
Na to se je smilovao
Oni divljak krvi hude,
Bolje him je misto dao
Za ki danak do osude.
Al dvostruke straže stavi
Da čuvau noć i dana
Dok osudu krivu izpravi
U smrt jadnog Masimiana.
Za pet danah tute stau
Srid čemera i gorkosti
U velikoj smeći, i strahu,
Bez uhvanja, bez milosti.

Kradimice viče tada
Učiniše u sastavi
S' Juarezom ki sve vlada
Ki se s' Carskom krvlju slavi.
Utverdiše u dva slova
Cesarovu smert usiu;
I tri zrna bojna olova
Vedro čelo da probiu.
Miramona Meju tako
Na smrt istu osudiše:
Ajme! osuda ta opako
Do neba če vapit više.
Privedoše Cara k' sudu
Meju š' njime Miramona,
Proštiše him smertnu osudu
Bez pravice, bez zakona.
Zaludu se Cesar brani
Zaman pravdom njima priti
Odvitnika, ne zamani
Sve zamani, valja umriti.
Take osude prokletie,
Pogrdnie ta ko dilo
Na svitu se ovom nije
Nikadare još vidilo.
Otle sužnje provedoše
Kroz vojnike niz ulicu,
Dje jadnici ulizoše
Zakopanu u tamnicu.
Putem odeć dvi suzice
Blagi Cesar tople proli,
Ke roneći niza lice
Padoše mu zemlji doli.

Reće tada: ove suze
Mili Bože teb' dariem.
Time stvori, time uze,
Tebe zovem, teb' vapiem.
U ovakoj zadnjoj noći
Bože mili pokripime
Nek čist dušom mogu doći
Prid tvim sudom pravednime.
Ter na zemlji suda nije,
I zame je zemlja kleta,
Prava pravda u tebi je,
Tebi pravda, tebi osveta.
Tako Cesar moleć Boga
Pridruženim rukam k' licu
Eto Biskup mista onoga
Sam dopade u tamnicu.
Celovaga ter mu reče:
Već netuži Care u vaju,
Prvo sunce ko isteče
Bićeš z Bogom ti u raju.
Neplaši se smerti hude
Svaki čovik ima umriti,
Stvorena je smrt za ljude,
Život nije vikoviti
Tad pokorni Cesar kleče
Biskupova prid kolina,
Što sagriši sve izreče
Skrušnim srdcem iz dubina.
Na goruče to skrušenje
Na ustin mu uzdah stade,
Poćin primi odrišenje
Na zemljicu licem pade.

Razabra se opet kleče
Lijuć suzah broj bez broja,
Dignu oći tere reče
Budi Bože volja tvoja.
Ovo malo jošter sati
Što ostaje tilu momu
Duša moja nek neplati
Milosrdju Bože tvomu.
Zagrli ga biskup tada
Ter mu reće blago tebi
Danas ovdi malo jada
Sutra slavan ti na nebi.
Takol pride do pò noći
U mrtvačkom na pò stanju
Bez zatvorit sanku oći
U duhovnom razmišljanju.
Zanese ga druga misa
Popadega pot studeni,
Pa mu na um da bi pisa
Jedan listak tužnoj ženi.
Svog Fišera bidan moli
Ki š'njim dilja na pó jade
Dabi u stražca išo doli
Jedan papir da podade.
Poslušaga Fišer mili
Papir donit jur ne krati,
Al u srdcu gorko cvili
Nezna što če nanj pisati.
Na stolicu Cesar side
Dragoj ženi sta pisati,
Al uz lice duge blide
Poče še ga popadati.

Drče pero u rukami
Srce uzdrma vrlo i jako
Vas okupan u suzami
Poče pisat ajme! ovako:
Ženo, Ženo nad svim draga
Ženo ljuta rano moja;
Ženo, nad svim mila i blaga
S' mojom dušom duša 'e tvoja!
Ah! da budem tebe sluša
Na ovaj konac došo nebi
Neb' smučena moja duša
Sad mislila Jo! od tebi!
Ter na razum dojdeš prvi
Bogom ufam brzo toje
Ovo pismo s' mojom krvi
Što ti šaljem pisano je.
Proštičeš ga puna jada
Suzam češ ga oškropiti,
Ali mene već nikada
O Karlota neš viditi!
Zaludu ćeš više danah
S' Mira-mare Luke biti
Vidit tvoga Masimiana
U Jadrensko more priti.
Sve radosti ke mi ostaju,
I ki uhvam još viditi
Stignit ćeš me ti u raju
Gdi će mo se zagrliti.
Još bi hotio pisat veče
Almi bolest srdce sklopi,
Virak suza s' lica teče
S' koim listak vas natopi.

Pà mu na um nu opeta
Malo vlasi obriati,
U listak ki s' pomljom spleta
Po za tim ga zapečati.
Zadni uzdar ka upravi
Gliubeznivoi svojoj Ženi
Zadgni bilig od gljubavi
Kimu serdce okameni.
Drugu knjigu pisat stade
Miloj majci kù ljubia
Malo riči zatim pade:
Gorko uzdanuh. O Śofia!...
Oba lista tad pridade
Ond' Biskupu koji stoje,
Moleć njega da poslade
Liste tkomu pristojno je.
Primi liste Biskup znani
Neplašeć se kakve zledi,
Govoreć mu da poslani
Bit će listi gdi odredi.
Eto bila zora puca
Zadnja zora Masimiana,
Kad na vratim divljak kuca
Jedva željan bilog dana·
Tko? Gonzagès naprid hodi
Izpunitelj od osude,
Ko' vojvoda sobom vodi
Silnu vojsku oda svude.
Jedna vojska na ulicu
Druga stoji okol vrata
Treča udje u tamnicu
Ko naj žešće vrime rata.

Taj uhvicir naprid stupa
Dva mu druga u pomoči,
Vadi crna tri zastupa
Za zatvorit sužnjim oči.
Prvi zastup Miramonu,
Hrabrom Meji pak zanjime;
Oba oči tad priklonu
Čekajući smrti vrime.
Zastup Caru pruža treći
Oči i njemu da zatvori;
Ali Cesar jošter veći
Ponižno mu odgovori.
Ni dostojno da tà ruka
Na Cesarov obraz pride
A kad jur je zgora odluka
Proste oći nek smrt vide.
Tako sužnje izvedoše
Iz tamnice mračne i klete
Tere s' vojskom dopadoše
Do Crkvice ondi svete.
Biskup tute reče Misu
Dà him Sveto Pričešćenje
Pazeć sužnje gdi uzdišu
Na nepravo odsudjenje.
Na zemljicu Cesar kleče
Malo časi moleć Boga
Zadnje molbe kad izreće
Podigo se s' mista toga.
Dvi su vojske na dvi strane
A sužnjisu tužni u sride
Fratri reda svetog Frane
Pokripiti sužnje slide.

Jasno sunce prvu granu
Od svitlosti bi pustilo
Pazeć sunce Car uzdanuh
Lice mu je potamnilo.
Reče tužan tad u sebi;
Ovo sunce ko je sjalo
I ko sjatče dok je nebi
Meni 'e samu pomrčalo.
Mrtvačkime zukom tada
Poče zvona glasovati
Bubnji i svirci oda zada
Tužnim jekom udarati.
Vas puk trče mista onoga
Staro, mlado, ljudih, i ženah,
Vidit Cara Mesiskoga
Na ne milu smrt sudjena.
Al Masimian junak pravi
Pri vojskome na prid stupa
Ona smrt ga na nestravi,
Ona vojska, oni skupa.
Prid očima odar vidi
Dje mu tilo ima leči
Al ni stoga još neblidi
Još je samog sebe veči.
Na livu mu Fiser stoi
Rekbi na smrt i on hodi,
Cara kripi, i nastoi
U nesrićnoj takoj zgodi.
Kad na sudno došli misto
Jedan korak Cesar skrati
Kupeć snagom srce čisto
Neharnom se puku obrati.

Reče: praštam izdaici,
Praštam puku Mesikana,
Praštam u rić svim kolici
Od velika do malana.
I moj Isus prostio je
Jeruzolima mnoštvu onomu
Jeremia kad vapioe
Puče obratse Bogu tvomu.
Tad povadi sate oboje
Čas najzadnji u vrimenu
Dje no slika žene svoje
Kaživaše uspomenu.
Do sto puta poljubije,
Do sto puta reće u sebi:
Ajme ženo već me nije
Mrem al mislim još od tebi!
Ja polazim s' ovog svita
Al ne žive prikor meni;
Mrem ko Cesar pridobiti
Ali nikad nepošteni.
Tad Fišeru muklo reće:
O Fišere moj srčeni
Kad mi iz tila duh isteće
Ove sate podaj ženi.
I reci joj: za veliku
Onu ljubav odabranu
Čas najzadnji dragu sliku
Grlio sam ndiljanu.
Tad junaške prsi otvori
Vrlim glasom reće tada
Ovo tilo zemlji obori
Ali dušu neš nikada.

Vatra sine, Cesar pade!
Ko od triska vita jela
Kad je udari iz nenade
Ter je skrši do pepela.—
Slava tebi Masimiane
Jer na zemlji slavan jesi,
Al ćeš slave druge dane
Kušat gori na nebesi.
Ond' te ćeka Dundo Frane,
Jezip drugi, Karlo peti;
Ond' u noći sunce grane,
Ond' andjeli, ondi Sveti;
Slava u slavi ond' se užije
Koja nigda ne dospije.

SVRKA

Alservorstadt

